

Muğla Türkülerinde Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddet Türleri

FİLİZ ERDİR* - DOÇ. DR. ZERRİN EREN**

Öz

Toplum ve kültürün, bireyin şiddeti öğrenmesi ve içselleştirmesindeki rolü yadsınamaz. Masal, fıkra, atasözü, deyim, türkü gibi sözlü kültür öğelerinde yer alan kadına yönelik şiddet temaları ya da kadına yönelik şiddeti onaylayan ve destekleyen anlatımlar, erkeğin kadın üzerinde kurduğu tahakkümün devamlılığını sağlayabilir. Halk edebiyatı ürünlerinden olan türkülerde yer alan kadına yönelik şiddetin dilden dile dünden bugüne aktarılması ve sıklıkla tekrarlanması bu olgunun kanıksanmasına, olağanlaşmasına ve devamlılığının sağlanmasına neden olabilir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, Muğla yöresi türkülerinde kadına yönelik şiddet içeren türkülerin olup olmadığını tespit etmek, eğer şiddet içeren türküler varsa, bu yapıtlarda ne tür şiddetin dillendirildiğini ortaya koymaktır.

Bu amaçla Muğla yöresi türkülerini nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmiş; incelenen türkülerde kadına yönelik şiddet olduğu belirlenmiştir. Bu türkülerdeki kadına yönelik şiddet türleri açısından irdelendiğinde, sözel, fiziksel, duygusal, cinsel, sembolik şiddet bulgularına ulaşılmıştır. Bu türlerin yanı sıra, Muğla türkülerinde kadına yönelik şiddetin en uç noktası olan kadın cinayetlerinin de betimlendiği tespit edilmiştir. Bu tespitler, türkülerde yer alan kadına yönelik şiddetle ilgili betimlemeler ve ifadeler konusunda farkındalık oluşturulmasına, kadına yönelik şiddet içeren kültürel öğelerin tekrar gözden geçirilmesini sağlayarak kadına yönelik şiddetin önlenmesine katkı sunabilir.

Anahtar sözcükler: Türkü, Muğla türkülerini, şiddet, kadına yönelik şiddet, kadın cinayetleri

VIOLENCE AGAINST WOMEN AND TYPES OF VIOLENCE IN MUĞLA FOLK SONGS

Abstract

The role of society and culture in an individual's learning and internalizing violence cannot be disregarded. Violence themes or expressions approving and supporting violence against women in oral literary products such as tales, jokes, proverbs, idioms, and folk songs may ensure the continuity of the domination of men over women. The oral transmission of such songs from the past to the present by word of mouth and frequent repetition of violence against women in their lyrics may cause violence against women to be taken for granted, normalized, and sustained. Therefore, the aim of this study is to determine whether there are Muğla folk songs containing violence against

* Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, erdirfiliz48@outlook.com, ORCID ID: 0000-0003-1163-4431

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, erenz@omu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8579-6639

Gönderilme Tarihi: 18 Eylül 2024

Kabul Tarihi: 13 Ekim 2024

women in their lyrics; if there are folk songs containing violence against women, to display what types of violence are uttered in such folk songs.

This paper used qualitative content analysis to study Muğla folk songs, and in the Muğla folk songs under scrutiny, violence against women was determined. When the types of violence against women were examined, verbal, physical, emotional, sexual and symbolic violence against women in Muğla folk songs were found out, as well as femicide. The findings are significant as they may contribute to raising awareness about the descriptions and expressions of violence against women in folk songs and may form the basis for reconsideration of the cultural products containing violence against women to prevent violence against women.

Keywords: Folk songs, Muğla folk songs, violence, violence against women, femicide

GİRİŞ

Siddet, bireyin günlük yaşamda kimi zaman mağduru olduğu, kimi zaman tanığı olduğu ya da gazete ve televizyon haberlerinde veya sosyal medyada karşısına çıkan bir olgudur. Bireyin gündelik yaşamında çeşitli biçimlerde ve yollarla karşısına çıkan şiddet olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. Dünya Sağlık Örgütü, şiddeti, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” (2002, s. 5) olarak tanımlar. Şiddet, birey ya da bireylerin sahip oldukları fiziksel, ekonomik, statüsel güçlerini kullanarak karşısındaki kişi ya da kişiler üzerinde maddi veya psikolojik zararlara neden olması ya da neden olabilecek davranışlarda bulunması olarak da açıklanabilir.

Bireylerin mağduriyetine neden olan şiddet, maruz kalan gruplara göre, “Kadına yönelik şiddet”, “Çocuğa yönelik şiddet”, “Yaşlıya yönelik şiddet”, “Akranlar arası şiddet”, “Kardeşler arası şiddet”, “Flört şiddeti”, “Engelliye yönelik şiddet”, “LGBT şiddeti”, “Mülteci şiddeti”, “Kişinin kendine yönelik şiddeti” olarak sınıflandırılır (Polat, 2016, s.16). Bu şiddet türlerinden kadına yönelik şiddet, erkeklerin kadınlar üzerinde hâkimiyet kurmasına ve kadınlara yönelik ayrımcılık yapmalarına neden olmaktadır. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kadına yönelik şiddeti, “kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini içeren ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet” (1995, s. 46) şeklinde tanımlamaktadır. Kadına yönelik şiddetin, “kadınlar ve erkekler arasındaki tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkisinin tezahürü olduğu” (Birleşmiş Milletler,1993, s. 182); kadınların erkeklere kıyasla ikincil bir konumda kalmasını sağlayan bir mekanizma işlevi yürüttüğü kabul edilmektedir. Kadına yönelik şiddet farklı türlerde meydana gelmektedir. “Psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, tek taraflı ısrarlı takip, kadın ticareti, flört şiddeti, dijital şiddet, mobbing (yıldırma)” (Kadın Dayanışma Vakfı, 2018, s. 3) kadınların maruz kaldıkları şiddet türleri arasında yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetin diğer bir boyutunu da kadın cinayetleri oluşturmaktadır.

“OECD Kadına Yönelik Şiddetin Sona Erdirilmesi Konulu Üst Düzey Konferansı” (2022, s. 6) kayıtlarında, OECD ülkelerinde bulunan kadınların ömrü boyunca yakın bir partner tarafından

uygulanan fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalma oranı ortalama %23 iken, Türkiye’de bu oran %38’dir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında Arjantin’den (%42) sonra kadına yönelik şiddet konusunda ikinci sırada yer almaktadır. Twentify’ın “Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 2020” verilerinde de Türkiye’de kadınların %56’sının fiziksel şiddete maruz kaldığı ya da şahit olduğu bulgulanmıştır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından hazırlanan raporda; 2021 yılında 280 kadın cinayeti, 217 şüpheli kadın ölümü; 2022 yılında 334 kadın cinayeti ve 245 şüpheli kadın ölümü; 2023 yılında ise 315 kadın ölümü ve 248 şüpheli kadın ölümü yer almıştır (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2023). Bu veriler kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümlerinin her geçen yıl artma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Birleşmiş Milletler “Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması” (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 2023) maddesi ile kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddeti ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Birleşmiş Milletler, Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) gibi örgütler de kadına yönelik şiddeti sonlandırmayı amaçlamaktadırlar.

Şiddeti engelleyebilmek için şiddetin nedenlerini tespit etmek gerekmektedir. Şiddetin nedenlerini anlamak için çeşitli kuramlar ileri sürülmüştür. Bu kuramları Gök şöyle sıralar: “Yapısal sistem sorunlarına odaklanan kuramlar”, “Kültürel kuramlar”, “Toplumsal cinsiyet kuramları”, “Feminist kuramlar”, “Psikanalitik kuramlar”, “Sosyal öğrenme kuramı”, “Ekolojik sistem kuramı” (2016, s. 458-467). Günümüzde şiddetin altında yatan nedenleri açıklamada kullanılan en yaygın model ise “ekolojik model”dir (Polat, 2016, s. 17). “Ekolojik modele göre her birey içinde bulunduğu kişisel, ailesel, çevresel ve toplumsal etmenlerden etkilenir” (Ögel, Tarı ve Eke, 2005, s. 10) ve söz konusu bu unsurlar şiddet davranışının ortaya çıkmasında risk faktörü olarak kabul edilir. Lori L. Heise, kadına yönelik şiddetin varlığına ve sürdürülmesine sebep olan bireysel, durumsal ve sosyokültürel unsurların etkileşiminin ekolojik model bağlamında açıklanabileceğini belirtir (1998, s. 263). Heise’nin ekolojik modelinde ontojenik faktörler, mikrosistem, ekzo sistem ve makro sistem olmak üzere dört öge yer almaktadır. Ontojenik faktörler, kişilik özellikleri, beceriler, kişisel geçmiş gibi bireysel belirteçleri ifade eder. Mikrosistem, bireyi çevreleyen yakın bağlamı, yani aile biriminin kendisini içerir. Ekzo sistem, bireyi çevreleyen yakın ortam üzerinde etkisi olan resmi ve gayri resmî kurumlardan, sosyal yapılardan oluşur. Makro sistem ise, toplumsal ve kültürel değerleri ve normları içerir (Heise, 1998, s. 266-281). Bireylerin içinde buldukları çevreden büyük ölçüde etkilendiğini söyleyen ekolojik model, bireyi de içine alan; bireyin faal bir unsuru olduğu ortam ve bağlam ile ilişkisini ve etkileşimini anlamlandırabilmek için faydalı bir bakış açısı sağlamaktadır (Sayılan, 2017, s. 67). Sosyal çevreye vurgu yapan bu modelde, kültürel değerler ve normlar da şiddet ortamının oluşmasına neden olabilecek ögeler arasında yer almaktadır. Bu model göz önüne alındığında, şiddetin toplumsal cinsiyet ile ilgili olabileceği çıkarımı yapılabilir.

Toplumun şiddet ve saldırganlıkla ilgili özellikleri, erkeksi özellik olarak nitelendirmesi, bu sorunun toplumsal cinsiyet kalıp yargı ve rolleriyle ilişkili olduğu anlamına gelebilir. Kadın ve erkek ile ilgili yapılan çalışmalarda iki farklı terimin, cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) terimlerinin kullanıldığı görülür; iki farklı terim iki farklı kavramın göstergesidir. Bunlardan, cinsiyet, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönüne işaret ederken; toplumsal cinsiyet toplumun

kadın ya da erkek olmaya yüklediği anlamları ve beklentileri anlatmaktadır (Dökmen, 2009 s. 20). Toplum kadın ve erkeğin farklı davranmasını, farklı özelliklere sahip olmasını bekler. Toplumun kadınların nasıl davranmaları, nasıl giyinmeleri, hangi işleri/meslekleri yapmaları, hatta hangi kişilik özelliklerine sahip olmalarıyla ilgili beklentileri kadınsılık kalıp yargı ve rollerini, erkeklerle ilgili bu tür beklentileri ise erkeksilik cinsiyet kalıp yargı ve rollerini oluşturur. Toplumumuzda erkeğin sokakta kavga etmesi, argo konuşması, öfkesini kontrolsüz bir şekilde dışa vurması normal kabul edilmektedir. Bu bağlamda toplumumuzda erkeğin kadına yönelik şiddeti “hem döver hem sever”, “erkektir, yapar” deyimleriyle olağanlaştırılırken; kadına da erkek şiddetinin alın yazısı, kader olduğu söylenir. Kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda meydana gelen kadın ve erkek arasındaki dengesiz güç ilişkisi, toplumdaki pek çok bireyde ve toplumun genelinde kadınlara yönelik şiddeti meşru gören bir zihniyetin oluşmasına neden olmuştur (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2012, s. 17). Kadın üzerinde iktidar kurma aracı olan şiddet kadının erkeğe karşı çıkması, erkeğin kadına istediğini yaptıramaması gibi durumlarda erkeğin sarsılan iktidarını yeniden kurmasına hizmet ederken, erkeğin güçsüzlüğünün hıncını almasını da sağlamaktadır (Öztürk, 2014, s. 72-73). Görüldüğü gibi, erkek tarafından yürütülen güç ilişkileri, kadınları mağdur ederken, ataerkil zihniyet erkeklerin kadınlar üzerindeki üstünlüğünü korumak için erkeğin kadına yönelik şiddetini hak olarak görmekte ve bu hakkı doğallaştırmaktadır.

Ekolojik kuram bağlamında toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun erkeğe yüklediği değer makro sistem içinde yer almaktadır. Makro sistemde yer alan diğer bir unsur ise kültürel değerlerdir. İçinde yaşanan toplumsal yapıdan ve kültürden de öğrenilen şiddet kavramı kültürel bir miras olarak aktarılmaktadır (Ulusoy Yılmaz vd. 2021, s. 1653). Kültürel miras içinde yer alan türkülerde de kadına yönelik şiddet olgusu yer alabilir. Bireylerin şiddeti tamamen türkülerden öğrendikleri söylenemese bile, türkülerde var olan kadına yönelik şiddet çeşitleri, bireylerin kadına uygulanan şiddeti içselleştirmesine, kadına uygulanan her türlü şiddeti doğal karşılamalarına ve kadını şiddet uygulanabilir ikinci sınıf bir varlık olarak algulamalarına neden olabilir.

Nitekim, şiddetin kültürel ürünlerden öğrenilebileceği savı, yurt dışı ve yurt içinde de bazı araştırmacıları kültürel ürünlerde kadına yönelik şiddetin olup olmadığıyla ilgili çalışmalar yapmaya yöneltmiştir. Ulaşılabilen alan yazını taramasında, yurt dışında, Hutson’un (1999) 19. yüzyılda Güney Amerika halk müziğinde yer alan kadına yönelik şiddet konulu çalışması, Gröndahl’ın (1999) kadına yönelik şiddet içeren Ingrian halk şiirlerinin sunumu ve akademisyenler tarafından yorumlanma şekillerinin saptanmasına yönelik çalışması tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra, Cherecheş (2019) Romen sözlü edebiyatında kadına yönelik fiziksel ve sözel şiddetin yansımalarını düğün ve aşk şarkıları bağlamında analiz ederken, Newman (2020) cinayet teması içeren türküler arasından kadına yönelik şiddet konulu türkülere dikkat çekmektedir.

Yurt içindeki çalışmalarda ise, Genç (2006) “Kadın, Şiddet ve Bazı Türkülerdeki Yansımaları” çalışmasında kadına yönelik fiziksel, duygusal/psikolojik şiddet ve kadınların evlenmeye zorlanmalarından söz ederken, Sol (2017) “Rumeli Türkülerinde Kadına Şiddetin İzleri” çalışmasında kadına yönelik fiziksel, duygusal/psikolojik ve cinsel şiddet konulu Rumeli türkülerinin olduğu tespit etmiştir. Güvendi ve Erciş’in (2023) “Feminist Eleştirel Teori Bağlamında

Kitle İletişimi: Kadına Yönelik Şiddetin Analizi” çalışmasında kadının zorla evlendirmesi ve çocuğu olmayan kadına yönelik baskının yer aldığı türküler incelenmiştir.

Alan yazınında Muğla türkülerinde kadına yönelik şiddet konusunu ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada Muğla türkülerinde kadına yönelik şiddetin bulunup bulunmadığı, varsa bu türkülerde bulunan şiddet türlerinin neler olduğu tespit edilerek alan yazınına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Çalışmada Ümral Deveci'nin *Deniz Üstü Köpürür Muğla Türküleri ve Hikâyeleri (Tasnif ve İnceleme)* ve Ümmügülsüm Çelik ve İlhan Kurt tarafından hazırlanan *Fethiye Türküleri* kitaplarında yer alan türküler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analiz yöntemi bir metnin içeriğini yani mesajlarını, anlamlarını ve sembollerini görmemize ve açığa çıkarmamıza olanak sağlamaktadır (Neuman, 2019, s. 586-589). Çalışmada türkü metinleri dikkatli bir şekilde okunarak kadına yönelik şiddet içeren türküler tespit edilmiştir. Kadına yönelik şiddetin türünü belirlemek amacıyla türkülerde kadınları betimlemek için kullanılan sıfatların sözlük anlamları ile birlikte çağrışımsal ve örtük anlamları incelenmiştir. Türkülerde kadınların şiddete maruz kalmalarının ya da öldürülme nedenlerinin anlaşılması için türkü öykülerine başvurulmuştur. Türkülerin öyküleri için Mehmet Ali Eren'in *Öyküleri ile Muğla Türküleri* ve Tarcan Oğuz'un *Yatağan'da Söylenen Türküler ve Öyküler* kitapları kullanılmıştır.

1. MUĞLA TÜRKÜLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET TÜRLERİ

1.1. Sözel Şiddet

İncelenen Muğla türkülerinde kadına yönelik sözel şiddet tespit edilmiştir. Sözel şiddet, “bağırarak, hakaret etmek, küfür etmek, iğneleyici ya da aşağılayıcı sözler söylemek, kadının kendisini kötü hissetmesine neden olan cümleler kullanmak ya da alay etmek” (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2013, s. 7) olarak tanımlanır. Tanımda da görüldüğü gibi, sözel şiddet farklı şekillerde ortaya çıkar. İncelenen türkülerde tespit edilen doğrudan kadına ya da kadının aile bireylerine yönelik sözel şiddet örnekleri şunlardır:

“Eli elekli gelin” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı selam vermeden geçip giden geline “hain yürekli gelin” (Deveci, 2007, s. 115) şeklinde seslenmiştir. “Zarar vermekten, üzmetten veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse); çıyan” (TDK, 2024) anlamına gelen “hain” sözcüğü ile kadın olumsuz bir şekilde nitelenmektedir. Yörük Kızı türküsünün “Gidi kahpenin kızı” (Deveci, 2007, s. 105) sözlerinde yer alan “namussuz kadın” (TDK, 2024) anlamına gelen “kahpe” sözcüğü ile hem kadına hem de kadının annesine hakaret edilmektedir.

“Buhurcular Türküsü”nün “Selam da söyleyin şu dürzünün kızına” dizesinde hem baba hem de kızı (Deveci, 2007, s. 278) “ağır hakaret ve küfür sözü” (TDK, 2023) olan düzrü kelimesi ile aşağılanmaktadır.

Halk arasında “çoğunlukla öfke, sitem, kızgınlık gibi duygulara dayalı kahır içeren ve daha çok ‘insafsız, acımasız, ne yapacağı belli olmayan, kendisinden her şey beklenebilen kişi’ anlamlarında” kullanılan gâvur sözcüğü (Deveci, 2018, s. 40) “Demirciler Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 285), “Zeytin dalı çürük olur basmaya gelmez” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 315), “Yansın Bodrum Yansın” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 424) “gavur kızı”; “Şahboylum”

türküsünde (Eren, 2003, s. 62) ise “cavır gızı” şeklinde yer almıştır. “Gültin Kız” türküsünde ise erkek anlatıcı sevdiği kızın annesine “Ah dedim de çok yalvardım/ Senin zalım anana/ Ah adip de çok yalvardım/Senin cavır anana” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 275) sözleriyle seslenmiş ve kızın annesinin acımasız olduğunu dile getirerek, kız annesine sitem etmiştir. Burada kız annesi “cavır” ve “zalım” sıfatları ile betimlenmiş, kız annesine yönelik olumsuz duygular dile getirilmiştir. “Şu Kısığın Deresi” türküsünde erkek anlatıcı “Seni bene vermeyen/ Anandır geberesi” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 268) sözleriyle kızın annesine ilenmektedir. Kızın annesinden “gebermesini” isteyecek kadar hoşlanmayan erkek anlatıcı, duygularını kızın annesini aşağılayarak ifade etmektedir.

İncelediğimiz türkülerde erkek anlatıcıların kızlara, kız annelerine ya da babalarına hakaret ettikleri, onları aşağılamak için “gâvur”, “dürzü”, “geberesi”, “zalım” gibi olumsuz çağrışımları olan sıfatlar kullandıkları görülmektedir. Kendisine selam vermeden geçen kadınlara ya da kız vermeyi layık görmeyen annelere öfke duyan erkek anlatıcıların, isteklerine ulaşamadıklarında söz konusu kadınlara hakaret ettikleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan erkek anlatıcıların kadına yönelik küfürler ve küçük düşürücü ifadelerle kadını aşağılayarak kendi iktidar alanını korumaya çalıştığı da söylenebilir.

1.2. Fiziksel Şiddet

Türkülerde ortaya çıkan diğer bir şiddet türü ise fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet, sıklıkla “kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılması” şeklinde gerçekleşmektedir (Yetim ve Şahin, 2008, s. 50). Tokat atmak, vurmak, itmek veya bıçak, sopa gibi farklı araçlar vasıtasıyla bireye zarar vermek fiziksel şiddetin farklı uygulanma biçimleridir.

Fiziksel şiddeti erkek, kadın üzerindeki hâkimiyetini göstermek amacıyla, şu örnekte olduğu gibi kullanabilir. “Tıska vurun uslanırlar/ Üzümlü’nün güzelleri” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 98) sözlerinde “parmak ucuyla vuruş, fiske” (TDK, 2023) anlamına gelen tıska ile kadınların davranışlarının erkek tarafından şiddet aracılığı ile düzeltilebileceği ima edilmektedir. Nitekim uslanmak kelimesi de “yadırganan, ayıplanan davranışlardan vazgeçmek, davranışlarına düzen vermek; akıllanmak” (TDK, 2024) anlamına gelmektedir. Erkek kaba kuvvet kullanarak, kadını kendi arzusuna göre kalıba sokabilir ya da kadına boyun eğdirebilir. Nitekim “kızını dövmeyen, dizini döver” atasözünde de kaba kuvvet ile kız çocuklarının erken yaşlardan itibaren toplum tarafından şekillenen kalıplara sokulması ve kız çocuklarına boyun eğdirilmesi düşünceleri yer almaktadır.

1.3. Duygusal/Psikolojik Şiddet

Duygusal/psikolojik şiddet toplumsal kabullerden destek alır ve psikolojik anlamda bireyler üzerinde yıkıcı bir etkisi vardır. “Bireysel kararlara saygı duymama, korkutma, dayak ve ölümle tehdit, aşağılama, küçük düşürme, kıskançlık, kişiye kendini değersiz ya da suçlu hissettirme gibi durumlarda” (Sol, 2017, s. 264) duygusal şiddet söz konusudur. İncelenen türkülerde rastlanılan duygusal/psikolojik şiddet örnekleri aşağıda verilmiştir.

“İrmeden Gel İrmeden Türküsü”nde erkek anlatıcı “Kız bana varacak mısın .../ Şu kamayı yemeden ...” (Deveci, 2007, s. 130) sözleri ile kızı “silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağzı da keskin uzun bıçak” (TDK, 2023) anlamına gelen kama ile tehdit etmekte gerekirse kamayı kullanarak kızı

öldürebileceğini de ima etmektedir. Kadını ölümlle tehdit eden erkek anlatıcı, kadına yönelik duygusal/psikolojik şiddet uygulamaktadır.

“Eli elekli gelin” ilk dizeli türküde, erkek anlatıcı sevdiği kızın başka erkekler tarafından sevilmesinden dolayı duyduğu kıskançlığın büyüklüğünü “Kız verem ettin sen beni/ Ben nasıl verem olmam/ Eller seviyor seni güzelim” (Deveci, 2007, s. 115) sözleriyle dile getirmektedir. Erkek anlatıcı, “çok üzme, dert sahibi yapmak” (TDK, 2023) anlamına gelen “verem etmek” ifadesi ile kıza yönelik suçlayıcı bir dil kullanarak duygu sömürsü yapmaktadır. Sevdiği kıza aşırı derecede kıskanan erkek anlatıcının, kıza yönelik suçlayıcı bir dil kullanması ve duygu sömürsü yapması psikolojik/ duygusal şiddet bağlamında değerlendirilebilir.

“Akdağ Türküsü”nün “Benim olur sandım ben .../ Kendi malım sandım ben” (Deveci, 2007, s. 83) sözlerinde ve “Kumralım” türküsünün “Bir gün bana döneceksin/ Artık seninim diyeceksin” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 62) sözlerinde erkek anlatıcılar kadınları kendilerine ait herhangi bir eşya konumuna indirgeyip değersizleştirmektedirler. “Gıdı Gıdı Halime” türküsünde erkek anlatıcı sevdiği kızın kendisine gelen dünürçülerden sonra değiştiğini, artık erkek anlatıcıya bakmaz olduğunu “Sen benimdin eveli/ Selam sabah vermeyon/ Dünürçüler geleli” sözleriyle dile getirmektedir. Erkek anlatıcı “Kimselere yer etmem/ Alıvercem kendime” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 171) dizelerinde ise sevdiği kızla ne olursa olsun evleneceğini ifade etmektedir. Buradan erkek anlatıcının kadını sahiplendiği, sahibi sandığı kadından da vazgeçmeyeceği anlaşılmaktadır. Erkek anlatıcıların kadınların sahibi olduklarını söyleyerek kadınlara değer atfetmemeleri, kadınları nesneleştirmeleri kadına yönelik duygusal/psikolojik şiddet bağlamında ele alınabilir.

“Kına Havası” türküsünün “Oğlansız evler de duman tüter mi/ Beş kız bir oğlanın yerini tutar mı” (Deveci, 2007, s. 244) ve “Bey oğlum nerdesin” ilk dizeli türkünün “Oğlansız evlerde duman tütmez/ Geride üç kız yerini tutmaz” (Deveci, 2007, s. 317) sözlerinde erkeklere kadınlardan daha fazla değer verildiği görülmektedir. Türkülerde üç ya da beş kadının bir erkeğin yerini tutmayacağı söylenerek kadınların erkek kadar değerli olmadıkları yani değersiz oldukları doğrudan ifade edilmiştir.

İncelenen Muğla türkülerinde kadınların kama ile tehdit edilmesi, aşırı derecede kıskanılması, erkek tarafından sahiplenilen herhangi bir nesneye indirgenmesi ve kadının değersiz olduğuna yönelik söylemler kadına yönelik psikolojik/duygusal şiddet kapsamında değerlendirilebilir.

1.4.Cinsel Şiddet

İncelenen Muğla türkülerinde kadınların cinsel şiddete de maruz kaldıkları belirlenmiştir. Taciz, tecavüz, ensest, zorla evlendirme gibi “kadına istemi dışında yöneltilen her türlü cinsel içerikli söz ya da eylemler”den (Karal ve Aydemir, s. 23) oluşan cinsel şiddet “cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır” (Yetim ve Şahin, 2008, s. 49).

Cinsel şiddet kapsamında değerlendirilen zorla evlendirmeler, incelenen Muğla türkülerinde görülmektedir. “Zorla evlendirme, evlilik konusunda özgürce karar verme, bedensel-cinsel bütünlük hakları da dahil olmak üzere bir dizi uluslararası insan hakları normunu çiğneyen insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir” (Sabbe ve ark., 2015, s. 136). Ataerkinin baskın olduğu ailelerde gençlere evlilikleriyle ilgili söz söyleme ya da tercih yapma hakkı verilmemektedir (Aydemir, 2011, s. 18). Bu durum türkü dizelerine de yansımış, türkülerde kız annelerinin ya da

babalarının kızların yapacağı evliliklere müdahale ettikleri tespit edilmiştir. “Gök Keçinin Ayrıları Türküsü”nde yer alan “Annem sana veriyor” (Deveci, 2007, s. 87) sözünde ve “Düğün Türküsü”nün “Annem beni veriverdi/ Düşürmedi dengime” sözlerinde (Deveci, 2007, s. 121) kızın evleneceği erkeğe annenin karar verdiği anlaşılmaktadır. “Kaleden indim yayan” ilk dizeli türkünün “İstedim de vermedi /Kör olası anası” (Deveci, 2007, s. 132) sözlerinde ve “Yörük Gızı” türküsünde (Çelik ve Kurt, 2012, s. 257) anne, kızının hangi erkekle evlenmeyeceğine de karar vermektedir. “Üzüm Aldım Bal Oldu” türküsünün hikâyesinde dayısının kızıyla evlenmesine izin verilmeyen erkek anlatıcının sevdiği kızı zorla kaçırdığı anlatılmaktadır (Çelik ve Kurt, 2012, s. 230). Burada erkek anlatıcının kızı “zorla” kaçırdığını söylemesi, kızın kaçmaya gönüllü olmadığını göstergesi şeklinde yorumlanabilir. “Gelin Kızın Türküsü”nde gelin kızın evliliğe zorlandığı ve bu evliliğe boyun eğdiği “Kurbanlık koyun gibi/Ayırıyorlar sürüden” (Deveci, 2007, s. 326) sözleriyle sezdirilmektedir. “Hayıtlı’dan Çıktım İmanım” (Deveci, 2007, s. 197) türküsünün çıkış noktası olan iki hikâyede de kızının evleneceği kişiye babanın karar verdiği anlaşılmaktadır (Eren, 2003, s.39-40). “Böğürtlen Dikeni Türküsü”nün “Dere içi giderken/ Geçemedim böğürtlenden/ Yanıp da ayrı düşene/ Yanmadığa böğürtlen” sözlerinde de sevdiğiyle kavuşamayan aşğın olduğu; türkünün hikâyesinden, birbirini seven iki gencin ailelerinin bu evliliği istemediği ve kız tarafının kızlarını başkasıyla evlendirdiği (Oğuz, 2004, s. 74) bilgisine ulaşılır. Sevdiği gençle evlenemeyen kızın, ailesi tarafından bir başka erkekle evliliğe zorlandığı çıkarımı yapılabilir. “Uşak Maarın Gedikleri” türküsü sevdiği erkekle evlenemeyen, ailesi tarafından fakir bir oğlan ile evlendirilen kadın anlatıcının ağzından söylenmiştir (Çelik ve Kurt, 2012, s. 334). Yukarıda tartışılan Muğla türkülerinde kızların istekleri ve rızaları dışında evlilik yapmaya zorlandıkları, evlenecekleri erkekleri seçme konusunda özgür olmadıkları anlaşılmaktadır.

İncelenen Muğla türkülerinde kadına yönelik cinsel çağrışımlı ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. “Bir incecik yolum gider Serez’e” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Yok mu bize al yanaktan bir meze” (Deveci, 2007, s. 246) diyerek kadına seslenmektedir. Burada erkek anlatıcının kadına yönelik cinsel arzusunu sezdirmeye çalıştığı, kadını cinsel nesne olarak değerlendirdiği ve kadını erkeğin içki masasında tadına bakılacak herhangi bir mezeye indirgeyerek aşağıladığı düşünülebilir. “Keklik Türküsü”nde erkek anlatıcı “Al yanaktan ısırdım/ Altın dişim kanadı” (Deveci, 2007, s. 135) sözleriyle kadının yanağını kendi dişini kanatabilecek derecede yani güçlü bir şekilde ısırdığını dile getirmektedir. Bu durumda erkek anlatıcının kendi cinsel arzularını kadının yanağını yaralama yoluyla yani kadın bedenine zarar vererek tatmin ettiği çıkarımları yapılabilir. “Dağ içinde değirmen” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Eğil eğil öpeyim/ Dişlerimi değirmem” sözleri ile kızı öpme arzusunu dile getirmektedir. Erkek anlatıcı ikinci dörtlükte “Kız sana bir şey dedik mi/ Al yanaktan öptükse/ Kız biz seni yedik mi” (Deveci, 2007, s. 102) sözleriyle kadını yakınlığına dile getirmektedir. Burada erkek anlatıcının kıza, sadece öptüğünü dile getirerek, sitem etmesi kızın söz konusu yakınlıktan hoşlanmadığına yönelik ima içerebilir. “Şu Köyceğiz yolları” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Bir kerecik öpmeyle Gül benzin Ayşe’ m soldu mu” (Deveci, 2007, s. 165) diyerek Ayşe’ye sitem etmektedir. Burada da Ayşe’nin erkek anlatıcının öpmesinden rahatsızlık duyduğu ya da erkek anlatıcıyla yakınlaşmak istemediğine yönelik çıkarımlar yapılabilir. Kız kaçırma olayına dayandırılan (Çelik ve Kurt, 2012, s. 191) “Kınık Türküsü”nün

“Kınık’ın alt yanı dere/Isırmışlar her yanı bere” (Deveci, 2007, s. 304) sözlerinde kadını kaçıran erkeğin, kadına yönelik uyguladığı cinsel saldırı, şiddet eyleminin göstereni olan ısırma sözcüğü ile ima edilmektedir.

İncelenen türkülerde kızların zorla evlendirilmeleri, kadına yönelik cinsel çağrışımlı ifadeler kullanılması, erkeğin kadının rızası olmadan kadına cinsel yakınlık göstermesi kadına yönelik cinsel şiddet başlığı altında değerlendirilmiştir.

1.5. Sembolik Şiddet

Sembolik şiddet, Bourdieu'ye göre, sembolizm ve anlam sistemlerinin (yani kültürün) gruplara veya sınıflara meşru olarak deneyimlenecek şekilde empoze edilmesidir. Böylece söz konusu dayatmanın başarılı olmasına izin veren güç ilişkileri belirsiz hâle gelir. Meşru kabul edildiği ölçüde kültür, bu güç ilişkilerine kendi gücünü katarak onların sistematik yeniden üretimine katkıda bulunur (Jenkins, 1992, s. 66). Sembolik şiddet, tahakküm pratiklerinin açık bir şekilde fark edilmesini ve anlaşılmasını engellemektedir (Bayraktar, 2018, s. 102). Kadınların kendileri için tasarlanan ideal kadın betimlemelerini benimsemeleri ideal olanın içerdiği şiddeti görünmez kılar; “kadınların ideal olana ulaşma çabasını gönüllü, mutlu ve istekli bir biçimde sürdürdükleri söylemi”ni (Nas, 2015, s.16) de inşa etmektedir. “Kadının kendisine atfedilen toplumsal cinsiyet rolünü içselleştirmesi, tahakkümü doğal ve olağan olarak algılaması” (Nas, 2015, s. 17) simgesel şiddetin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İncelenen Muğla türkülerinde de kadına yönelik sembolik şiddet uygulandığı tespit edilmiştir.

“Yengeler yakar kınayı” (Deveci, 2007, s. 234) ve “Getirin geline kına yakalım” (Deveci, 2007, s. 259) ilk dizeli türkülerde geline “Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun” denilerek; gelinin eşi ve eşinin ailesi ile kuracağı iletişimde sert ve kaba bir dil kullanmaması tembihlenmiştir. “Kına Türküsü” (Deveci, 2007, s. 257) ve “Pazarda Bal Var” (Deveci, 2007, s. 264) türkülerinde de gelinden tatlı dilli olması beklenmektedir. Türkülerde yer alan tatlı dilli kadın beklentisi, kadınların gönül alıcı ve hoş sözlerle duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinin makbul olacağına işaret etmektedir. Kadınların kullanacakları dil konusunda yönlendirilmeleri kadına yönelik sembolik şiddet olarak değerlendirilebilir.

İncelenen Muğla türkülerinde erkek anlatıcılar kendileri için güzel kadın arzuladıklarını dile getirmişlerdir. “Zeytin dalı çürük olur basmaya gelmez” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “O gavurun kızı pek güzelmiş gözüm de kaldı/ aman aman gözümde kaldı” (Deveci, 2007, s. 315) sözleriyle güzel bir kadına sevdalandığını ifade etmektedir. “Keklik olsam kaya dibi deşerim” ilk dizeli türküde ise erkek anlatıcı “Çekersek biz güzel kahrı çekelim” (Deveci, 2007, s. 211) diyerek çekeceği kahra deşecek güzel bir kadın arzuladığını söylemiştir. “Bir Gemim Var Türküsü”nün “Şimdi de rağbet aman güzel ile zengine” (Deveci, 2007, s. 275) dizesinde erkeklerin güzel kadınları tercih ettikleri anlatılmaktadır.

“Muğla Türkülerinde erkeklerin güzel kadın bedeni üzerinden kendi arzularını ve erotik duygularını dile getirdikleri” (Erdir, 2016, s. 66) de görülmektedir. “Koca Dağ Başı Türküsü”nün “Güzellerin koynunda sabah tez olur/ .../Çirkinlerin koynunda sabah güç olur” (Deveci, 2007, s. 307) sözlerinde, erkek anlatıcı cinsel birlikteliğin keyifli olmasını ya da olmamasını cinsel birliktelik yaşayacağı kadının beden güzelliği ile ilişkilendirmiş; güzel kadın bedenleri ile yaşanan cinsel

birlikteliklerin keyif verdiğini ima etmiştir. “Abo Gök Soğan’ın Cibciği” türküsünde (Oğuz, 2004, s. 45), “Halep’in Yolları Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 387), “Sürmelim Türküsünde” (Deveci, 2007, s. 335), erkek anlatıcılar güzel olarak betimledikleri kadınlarla yaşanan cinselliğin kendilerine zevk verdiğini; çirkin olarak betimledikleri kadınlarla yaşanan cinselliğin keyifsiz olduğunu dile getirmişlerdir. “Bu bağlamda erkeklerin talep ettiği güzel kadın bedeni, erkeklerin göz zevkine ve cinsel tatminlerine hizmet edecek nesnelere indirgenmektedir” (Erdir, 2016, s. 67). Burada “güzellik kadın için mutlak, dinsel bir buyruğa” (Baudrillard, 2015, s.168) dönüşürken, güzel kadın betimlemesinin dışında kalan kadınlar “çirkin kadın” şeklinde ötekileştirilmektedir. Erkek anlatıcılar çirkin olarak betimledikleri kadınlarla birlikte olmak istemezken, “çirkin” kadınlarla yaşayacakları gönül ilişkisinin ya da cinsel birlikteliğin de “çirkin” ya da keyifsiz olacağını ima etmektedirler. Burada kadının bedensel güzelliği adeta sihirli bir değnek gibi erkeğin hayatını güzelleştirebilirken çirkin olarak betimlenen kadınların erkeğin hayatını çekilmez bir hâle getirebildikleri ifade edilmektedir. Türkülerde makbul olanın güzel kadın olduğu vurgulanarak kadına yönelik sembolik şiddet uygulanmaktadır.

Kadının cinsel saflığı kadın bedeninde somutlaşır, kadının evlilik öncesi bakireliği ve cinsel saflığı kızlık zarında aranır (Bağlı ve Özensel, 2013, s. 56.; Yıldız Tahincioğlu, 2011 s. 77). Kızlık zarının sağlamlığı kadının cinsel saflığını gösterir ve bu zarın “mührünü koparma işi” (Millet, 2011, s. 86) kadının kocası tarafından gerçekleştirilmelidir. “Bana bir yâr olsa da küçücük olsa” ilk dizeli türküde erkek anlatıcılar “Öpülmedik kokulmadık gonca gül olsa” (Deveci, 2007, s. 274) diyerek bakire kadın arzularını “henüz tam olarak açılmamış ve bu yüzden koklanmamış gonca gül” (Erdir ve Eren, 2022, s. 216) üzerinden söylemişlerdir. “Yağmur yağar aman yer yaş olur” ilk dizeli türkünün “.../Kız kokusu bir hoş olur/.../ Kokulmadık gonca gül olaydı” (Deveci, 2007, s. 266) sözlerinde de bakire kadın arzusu dile getirilirken, bakire olan ve olmayan kadının koku bağlamında da farklı olduğu söylenmiştir. “Arıya bak arıya” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Gelin misin kız mısın” (Deveci, 2007, s. 358) sorusuyla bekâret bağlamında kız ve gelin ayrımı yapmaktadır. “Yüce Dağ Başında Bir Koyun Meler” türküsünün “Elmanın irisini yüke tutarlar/ Çürük çarığını yabana atarlar/ Kız ile gelini ah aman aman bir mi tutarlar” (Deveci, 2007, s. 341) sözlerinde de kız ve gelin ifadeleri ile bekârete atıf yapılmaktadır (Erdir, 2013, s. 32). Kız iri elmaya benzetilirken, gelin çürük elma şeklinde betimlenmiştir. Gelinin çürük elmaya benzetilmesi üzerinden bakire olmayan gelinin, kadının, “sağlam olmadığı”; “sağlam olmayanın” da yabana atılacağı yani önemsiz ve değersiz olacağı ima edilmiştir. “Bahçalarda Kum Darı” türküsünün “Ben istemem dul garı/ Olursa da gız olsun/ On parmağı gınalı” (Çelik ve Kurt, 2012, s. 126) sözlerinde erkek anlatıcı bakire kadın arzusunu “kız” sözcüğüyle ifade ederken dul kadın istemediğini de belirtmektedir.

Yukarıda verilen türkü örneklerinden yola çıkarak erkek anlatıcıların birlikte olacağı kadının bakireliğine yani cinsel saflığına önem vermesi kadına yönelik sembolik şiddet bağlamında değerlendirilebilir. Günümüzde de bekâret kadının namusunu değerlendirmede önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Üniversite öğrencilerinin bekârete ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği araştırma verilerinde, erkek öğrencilerin evlenecekleri kadında bekârete önem verdikleri ve kadınların evlenmeden önce deneyimledikleri cinsel birlikteliği onaylamadıkları tespit

edilmiştir (Kaya vd. 2007, Vefikuluçay vd. 2009, Çağlayan, 2019). Türküler, toplumda yer alan makbul kadının bakire kadın olduğuna dair inancının günümüzde de devamlılığını korumasına yol açan faktörlerden birisi olabilir.

İncelenen Muğla türkülerinde sözel, fiziksel, duygusal/psikolojik, cinsel ve sembolik şiddet içeren türkülerin yer aldığı saptanmıştır. Tüm bu şiddet türlerinin yanı sıra, Muğla türkülerinde, kadına yönelik şiddetin uç noktası olan kadın cinayetlerinin de yer aldığı tespit edilmiştir.

2. Muğla Türkülerinde Kadın Cinayetleri

Ataerkil düzen, insanların doğuştan gelen cins farklılıklarını doğal ve kültürel olarak iki farklı kategoriye ayırmaktadır ve erkeğin üstünlüğünü doğanın erkeğe verdiği bir özellik şeklinde sunmaktadır. Erkeğin hanedeki hiyerarşik üstünlüğü kadının bağımlı, edilgen ve güçsüz bir varlık gibi anlaşılmasına ve erkek şiddetinin olağanlaşmasına neden olmaktadır (Kümbetoğlu, 2010, s. 42). Erkekleri el üstünde tutan ataerkil düşünce yapısı kadınları denetler ve kontrol altında tutmaya çalışır. Şiddet kullanan erkek otoritesini sağlamlaştırırken kadın ve erkek arasındaki asimetric ilişki katlanarak devam eder.

Muğla türkülerinden bazılarının kadın cinayetlerini de içerdiği görülmüş ve kadınların öldürülme sebeplerinin anlaşılması amacıyla türkülerin öykülerine ulaşılmıştır. “Pek Yokuşmuş Cavır Asar’ın Yolları” türküsünün “.../ Hamamcılında Havse geline seçdin mi/ Topallan Memed nahada gıydın Havseye/ Gaşık da gaşık al ganını da içtin mi” (Eren, 2003, s. 55) sözlerinden, Havse (Hafize) gelinin Topalların Mehmet tarafından öldürüldüğü; türkünün üçüncü dörtlüğünde yer alan “Havse gelinin sol budundemiş yarası” (Eren, 2003, s. 55) sözünden Hafse gelinin sol bacağından yaralandığını anlaşılmaktadır. Topalların Mehmet Efe, Hamamcı Hafse’nin evindeki eğlence sırasında Hafse’ye türkü söylemesi için ısrar eder. Hafse yakın zamanda komşulardan birisinin vefat ettiğini bu yüzden türkü söylemenin ayıp olacağını söyler ve bu isteği yerine getirmez. “Topaloğlu Mehmet Efe de sinirlenerek, gözdağı vermek amacı ile bıçağını Hafize’nin sol bacağına hafifçe batırır. Hafize de kan kaybından ölür” (Eren, 2003, s. 55). Hikâyeden yola çıkarak Havsa’nın sol bacağına hafifçe batırılan bir bıçak sonrasında kan kaybından ölmesinin çelişkili bir durum olduğu söylenebilir. Burada öldürülen kadının ölüm sebebinin hafifçe batırılan bıçak şeklinde verilmesi, hikâyeyi aktaranın da olayı hafifletmeye ve faili temize çıkarmaya çalıştığına dair çıkarımlar yapılmasını mümkün kılmaktadır. Fail aklanmaya çalışılsa da türkü dizelerinde yer alan “kaşık kaşık kan içmek” (Eren, 2003, s. 55) ifadesi, kadının basit bir şekilde yaralanmadığını ve çok miktarda kan kaybettiğini anlatmaktadır. Burada erkek, kendisine itiraz eden kadını öldürerek otoritesine yönelik tehdidi “ortadan kaldırmıştır”.

Kadınların öldürülmesinin hiçbir nedeni ve açıklaması olamaz ancak ataerkil politika kıskançlık, gurur, namus gibi bahaneleri kullanarak kadın cinayetlerini meşru bir zemine oturtmayı hedeflemektedir. “Milas’ın İçinde” (Deveci, 2007, s. 229) türküsünde erkek anlatıcı sevdiği kadının, Yüksel’in, ölümünü anlatmaktadır. Erkek anlatıcı “Kabahat ne ondaydı ne de bendeydi/ Alnımıza yazılmış bu bir eceldi” (Deveci, 2007, s. 229) diyerek Yüksel’in ölümünü kader ve alın yazısı ile açıklamaya çalışırken, türkünün hikâyesinde Yüksel’in kasıtlı bir şekilde öldürüldüğü bilgisi yer alır. İbrahim yalnız olduğu bir anda âşık olduğu Yüksel’i evine sürüklemeye çalışır. Yüksel’in direnmesi üzerine Yüksel’i yirmi iki yerinden bıçaklayarak öldürür (Eren, 2003, s. 64). Ataerkil

toplumlarda boyun eğmesi beklenen kadınlar, erkeklerin taleplerine itiraz ettiklerinde ya da söz konusu talepleri yerine getirmediklerinde en ağır şekilde cezalandırılabilir. Kasten işlenen cinayetlerin alın yazısı, ecel, kader gibi unsurlarla açıklanması failin de mağdur olduğuna dair “kader kurbanı” gibi söylemlerin oluşturulmasına, failin sorumluluk almamasına ve kadınların erkekler tarafından öne sürülen çeşitli bahanelerle öldürülmelerinin normalleşmesine neden olmaktadır.

“Hayıtlı’dan Çıktım İmanım” türküsünde de erkek anlatıcının kadını nasıl öldürdüğüyle ilgili ayrıntılar yer almaktadır. Türkünün ikinci dörtlüğünde erkek anlatıcı “Aldım tüfeğimi elime *a canım*/ Çıktım keklik avına/Keklik avı değil *a canım*/ Çıktım insan avına” (Deveci, 2007, s. 197) diyerek birden fazla insan öldürdüğünü anlatmaktadır. Erkek anlatıcı üçüncü dörtlükte “Kıza mektuplar yazdım/ Vardım astım koluna/ Etini de pay pay ettim/ Serdim günlük dalına” (Deveci, 2007, s. 197) sözleriyle kadını nasıl öldürdüğünü betimlemektedir. Türkü hikâyesinin iki tane kaynağı vardır. Birinci kaynakta, Gülsüm’ü bir topalla nişanlarlar ancak daha iyi birini bulunca kızı Topal’dan ayırırlar. Bu durumu gurur meselesi yapan Topal, kızın b/abasını ve kızın yeni nişanlısını öldürür, Gülsüm’ü kaçıır. Kızı keser, etini parça parça ederek günnük ağacının dallarına asar. Jandarmadan kaçamayacağını fark edince kendini öldürür (Eren, 2003, s. 39). Diğer bir kaynağa göre, Topal Salih üvey kızı Hörü’yü yanında çalışan Mustafa’yla sözlendirir ancak sonra sözünden vazgeçer. Bunun üzerine bunalım geçiren Mustafa, Hörü’yü kaçıır ve yukarıda anlatıldığı gibi önce kızı sonra kendini öldürür (Eren, 2003, s. 40). Yukarıda verilen hikâyelerde, nişanı bozulan erkeğin kendi onurunu korumak adına kızlardan ve kızların ailelerinden intikam aldığı görülmektedir. Burada kendi evlilikleri üzerinde söz hakkı olmayan kızların, anne ve babalarının kararlarından dolayı erkeğin hedefi haline gelmesi de dikkat çekici bir durumdur.

Ataerkil değerler kadına ve hayvana yönelik şiddeti ilişkili hale getirir. Kadın ve hayvanlara yönelik tahakküm biçimlerinin anlaşılmasını sağlayan kayıp gönderge kavramsallaştırmasında; kayıp gönderge ile eti yenen hayvanlar ifade edilmektedir. Etten bahsederken kullandığımız dilde cesetlerin olmadığı gibi kültürel şiddet açıklamalarında da kadınlar kayıp gönderge konumundadır (Adams, 2020, s. 102). Erkek anlatıcı ağzından söylenen bu türküde de kadın kayıp göndergedir; yani bir zamanlar yaşayan bir kadının yerini artık parçalanmış beden parçaları almıştır.

Yukarıda yer alan “Pek Yokuşmuş Cavır Asar’ın Yolları”, “Milas’ın İçinde” ve “Hayıtlı’dan Çıktım İmanım” türkülerinde ve türkülerin hikâyelerinde kadınlar kıskançlık, erkeklik gururu gibi bahanelerle öldürülmüşlerdir. İncelenen Muğla türkülerinde ve başvuru hikâyelerinde kadının namusu bağlamında yapılan iddialar da kadın cinayetleri için bahane olarak kullanılmıştır. Türk Dil Kurumu namus kavramını “bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet” ve “dürüstlük, doğruluk” (TDK, 2023) şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımlar, namus kavramının birbirinden farklı iki anlama geldiğini söylemektedir. Ataerkil toplumlarda ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık ve iffet daha çok kadınların namusunu tanımlamak için kullanılır. Nitekim namuslu sıfatı Türk toplumunda kadınlara uygun görülen bir sıfattır ve kadınların namuslu olması beklenir (Kavuncu, 1987, s. 56; Tezcan, 1974; Erdir ve Eren, 2022, s. 223). Söz konusu toplumsal değerler ve gelenekler bağlamında şekillenen namus kavramının içeriğini oluşturan

cinsel saflık “kadının evlenmeden önce cinsel saflığını koruması, evlendikten sonra ise cinselliğini sadece kocasına sunması” anlamına gelmektedir (Tezcan, 1999, s. 21).

Namus kavramının kadın ve erkek arasındaki rol dağılımı, cinsel saflıkla ifade edilen erdemin kadınlara, kadının erdemin savunma görevinin de erkeklere devredilmesi ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle bir erkeğin “toplumda prestij ve itibarını tanımlayan” (Ökten, 2018, s. 539) onuru, erkeğin kendi annesinin, karısının ve kızlarının cinsel saflığına bağlıdır (Ritt-Rivers, 1966, s. 45). “Yörük Kızı” türküsünde de erkek şerefini korumak ve sürdürmek için kız kardeşini öldürür. Yörük kızının kardeşi, Halil, hapiste yatarken bir grup genç Yörük kızını kaçıtır ve tecavüz ederler. Hapisten çıkan Halil kız kardeşinin başına gelenleri öğrenir. Kız kardeşinin birden fazla erkeğin tecavüzüne uğradığını öğrenince de kız kardeşini öldürür, kız kardeşinin cesedini kireç ocağındaki taşların arasına atar (Eren, 2003, s. 67). “Yörük Kızı” türküsünün varyantlarında yer alan “Kalkın gidelim baskına/Yörükte kızının üstüne” (Deveci, 2007, s. 106-108) dizelerinde Yörük kızının birden fazla kişi tarafından ele geçirilmek istendiği ima edilmektedir. Türkünün “Niçin almazlar beni” dizesinde yansıtıldığı gibi toplumsal baskının kurbanı olan Yörük kızı artık toplumun bazı kesimlerinde “değer olma” özelliğini kaybetmiştir (Deveci, 2018, s. 107). Halil Efe için namusuna, kız kardeşine, birden fazla kişinin tecavüz etmesi kendi namusunun da defalarca çiğnenmesi anlamına gelmektedir. Halil Efe suçluları cezalandırmak yerine kız kardeşini öldürerek kendi adını korumak ve saygınlığını sürdürmek istemiştir. Halil Efe, toplum nezdinde namusuna gelen “lekeyi” kız kardeşinin kanını akıtarak temizlemiştir. Bu durumda “kadının cansız bedeni, erkeğin şerefine sembolü” (Erdir, 2016, s. 28) olmuştur.

“Zühra’m Türküsü”nün “Kurşun Zühre’ye değdi” (Deveci, 2007, s. 347) sözü Zühra’nın bir kaza kurşunu sebebi ile öldüğünü ima etse de türkünün hikâyesi Zühra’nın “namus meselesinden” dolayı öldürüldüğünü anlatmaktadır. Zühra’nın evli bir erkek ile görüştüğünü duyan Şeh Mehmet Efe, ablasını “... Yarın evli bir erkekle kaçıp giderse; Benim efelik namım beş para olur... Zühra’yı öldürmek zorunda kalırım” (Oğuz, 2004, s. 57) sözleriyle uyarır. Birkaç gün sonra Zühra görüştüğü erkekle kaçır, dayısı tarafından yakalanır ve sorgulanır. Dayısı Zühra’nın kendi isteği ile kaçtığını öğrenince, Zühra öldürülür. Şeh Mehmet Efe, kızın cansız bedenini ablasına getirir. Ablası kızını neden affetmediğini sorduğunda “Affetseydim insanların yüzüne bakamazdım. Kızanlarım benim sözüme itibar etmezdi” (Oğuz, 2004, s. 57) yanıtını verir. Kadınların davranışları üzerinden tanımlanan namus kavramında kadından cinsel saflığını koruması ve geleneksel roller çerçevesinde davranması beklenir. Kadının namusu kadının içinde bulunduğu grubun kimliğini ve onurunu da temsil eder (Ozyegin, 2009, s. 111). Yeğenin bir adamla kaçması Şeh Mehmet Efe’nin onurunu zedelemiş ve ona utanç getirmiştir. Erkeklerin evlerine utanç getiren kadınları öldürerek namuslarını temizlemesi ataerkil toplumlarda onaylanabilir. Şeh Mehmet Efe’nin de utançtan kurtulmak ve efelik namını sürdürebilmek için yeğenini öldürdüğü görülmektedir.

“Feray” türküsünün “Feray’dir kızın adı Feray /Yandım aman esmer yârim de/ Aman da aman Feray” sözlerinde hem Türkmen kızının güneş yanığı esmerliği hem de “yandım aman” seslenişi ile ayrılık ve kavuşulmamış bir aşk hikâyesi dile getirilmektedir (Deveci, 2018, s. 124). Menteşe Beyi’nin oğlu İlyas Bey arkadaşlarıyla ava çıkar; av esnasında Türkmen kızı Feray’i görür ve kıza âşık olur. İlyas Bey, anne ve babasını Feray’in obasına gitmeye ve kızı istemeye ikna eder.

Ferayî'nin abisi "Benim kardeşim, bey oğlu beyi nerede görmüşte söz vermiş" (Eren, 2003, s. 34) diyerek bu evliliğe itiraz etse de Ferayî'nin ailesi bu evliliği onaylar. Ferayî ve İlyas bir gün Dipsiz Kapuz'da, buluşmaya sözleşirler. Ferayî buluşma yerine vardığında onu takip eden abisi Mıstık, Ferayî'nin önüne çıkar, "Birde kaçarsın ha!" diyerek belindeki hançeri kız kardeşine saplar ve Ferayî'yi Dipsiz Kapuz'dan aşağı bırakır (Eren, 2003, s. 34). Kadınlar ailenin onurundan sorumlu tutuldukları için kadınların davranışları ve hareketleri yakın bir erkek akraba tarafından sürekli takip edilir çünkü ataerkil anlatılar erkeği kadını utanç verici olarak tanımladığı davranışlardan sakındırmak ile görevlendirmiştir (Gill, 2013, s. 255). Burada da Ferayî ve İlyas'ın birbirleriyle tanışmaları konusunda şüpheleri olan ağabey kız kardeşini gizlice takip etmiştir. Ailenin onurundan sorumlu tutulan kız kardeşin İlyas ile izinsiz görüşmesini utanç verici bulan erkek kardeşin, kız kardeşini öldürerek ailesinin onurunu koruduğuna inandığı söylenebilir.

Kadın evlenmeden önce ailenin erkek bireyleri kendilerini kadının namus bekçisi olarak görürler; kadının evlenmesinden sonra da kocası namus bekçiliğini üstlenir. Bunun sonucunda, "Kızılcağız Damları Türküsü" de örneklendiği gibi, kadının namusuyla ilgili dedikodular onun öldürülmesine neden olabilir. "Kızılcağız Damları Türküsü" kocasına sadık kalmadığı düşünülen kadının, kocası tarafından öldürülmesinin ardından yakılmıştır. Genç ve güzel Fahri'yi çekemeyenler, Fahri hakkında dedikodular yayarlar ve bu dedikodular Fahri ve Süleyman arasındaki düzen ve dirliğin bozulmasına neden olur. Kavga ettikleri esnada Süleyman Fahri'yi bıçaklayarak öldürür (Oğuz, 2004, s. 73). Fahri ağzından yakılan türkünün "Gelip sormak var iken/ Neden eli dinledin" (Deveci, 2007, s. 428) sözlerinde, Süleyman'ın eşi yerine dedikodulara kulak verdiği ima edilmektedir. Kadının sadakatine dair çıkan söylentiler de kadının namusuna gölge düşürebilir; burada da eşinin sadakati ile ilgili tereddüte düşen Süleyman eşini öldürmüştür.

İncelenen Muğla türkülerinde kadınların kıskançlık, erkeğin gururu, kadın hakkında çıkan dedikodular ya da namus bahanesi ile öldürüldükleri tespit edilmiştir. Namus bahanesi ile işlenen cinayetlerin Muğla türkülerinde de tespit edilmesi, namus cinayetlerinin sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde (Anar, 1991; Sarıhan, 1999; Yıldız, 2008) olmadığını, ataerkil düzenin mevcut olduğu tüm topraklarda namus cinayetlerine rastlanabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

SONUÇ

Kadın erkek arasındaki dikotomik ilişkide erkeğe atfedilen "olumlu" sıfatlar kadın ve erkek arasında hiyerarşi oluştururken erkeğe atfedilen üstünlük kadına yönelik şiddetin önünü açmaktadır. Atasözleri, deyimler, masallar, türküler gibi kültürel ürünler de kadına yönelik şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılacak devamlılığını korumasına neden olmaktadır. Bu bağlamda halkın duygu ve düşüncelerini yansıtan türkülerin geçmişten günümüze gelmesi ve sık sık tekrarlanması kadına yönelik şiddetin nesilden nesile aktarılmasına ve kadına yönelik şiddetin olağanlaşmasına yol açabilir.

Kadınları korkutma, terbiye etme ve kadınlara gözdağı verme gibi çeşitli bahanelerle karşımıza çıkan şiddet Muğla türkülerinde de saptanmıştır. Muğla türkülerinde kadına yönelik şiddet türlerinin analiz edildiği bu çalışmada kadına yönelik sözel, fiziksel, duygusal, cinsel ve

sembolik şiddet olduğu görülmüş; kadına yönelik şiddetin en uç boyutu olan kadın cinayetleri de tespit edilmiştir. İncelenen türkülerde erkek anlatıcıların, kızlara ya da kız annelerine hakaret etmeleri; onları aşağılamak için “gavur”, “geberesi”, “zalim” gibi olumsuz çağrışımları olan sıfatlar kullanmaları kadına yönelik sözel şiddet bağlamında değerlendirilmiştir. Kadına yönelik fiziksel şiddet içeren türküde kaba kuvvet ile kadına boyun eğdirme, kadını kalıba sokma düşünceleri ima edilmektedir. Türkülerde kadınlar duygusal/psikolojik şiddetin de mağdurlarıdır. Kadının dayak ile tehdit edilmesi, aşırı derecede kıskanılması, erkek tarafından sahiplenilen herhangi bir nesneye indirgenmesi ve kadının değersiz olduğuna yönelik söylemler kadına yönelik psikolojik/duygusal şiddet kapsamında değerlendirilmiştir.

Türkülerde kızların zorla evlendirilmeleri, kadına yönelik cinsel çağrışımlı ifadelerin kullanılması, erkeğin kadının rızası olmadan kadına cinsel yakınlık göstermesi kadına yönelik cinsel şiddet başlığı altında yer almıştır. İncelenen türkülerde erkek anlatıcılar bir yandan kadınların cinsel yönlerini ön plana çıkarırken, diğer yandan kadın için tanımladıkları “namus” çerçevesinin dışına çıkan kadınları öldürmektedirler. Bu çalışmaya konu olan türkülerin hikâyelerinde erkekler şereflerini ve namuslarını korumak için cinayet işlediklerini söyleyerek söz konusu cinayetleri meşru bir zemine oturtmaya çalışmaktadırlar. Türkülerde erkeğin talebini yerine getirmeyen, aşkına karşılık vermeyen, mahallede dedikodusu çıkan kadınların öldürüldüğü görülmüştür. Ayrıca türkülerde nişanı bozulan bir erkeğin, intikam almak için sevdiği kıızı vahşi bir şekilde öldürdüğü de tespit edilmiştir.

İncelenen türkülerde kadına yönelik sembolik şiddet tespit edilmiştir. Gelin olan kızlara tatlı dilli olmaları yönünde verilen öğüt, erkek anlatıcılar tarafından dile getirilen güzel kadın betimlemeleri, bakire kadın vurgusu sembolik şiddet bağlamında değerlendirilmiştir. Ataerkil zihniyet makbul olanın tatlı dilli, güzel ya da bakire kadın olduğuna dair söylemler üreterek kadınlar üzerinde tahakküm kurmaktadır.

Kadına yönelik şiddet olgusunun türküler aracılığıyla nesilden nesile aktararak devamlılığını koruduğu, normalleştiği hatta görünmez ya da fark edilemez hale geldiği söylenebilir. Bu bağlamda doğrudan ya da örtük şekilde kadına yönelik şiddet içeren türküler konusunda hassasiyet geliştirilmesi önemlidir. Türkülerde yer alan kadına yönelik şiddetle ilgili ayrıntılar ve ifadelerle ilgili farkındalık oluşturulması, kadına yönelik şiddeti içeren kültürel öğelerin tekrar gözden geçirilmesini sağlayarak kadına yönelik şiddetin önlenmesine katkı sunabilir.

KAYNAKÇA

- Adams, Carol James (2020). *Etin Cinsel Politikası*. G. Tezcan ve M. E. Boyacıoğlu (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Anar, S. (1991). “Türkiye’de Kan Davası”. İhsan Seza (Ed.). *Türk Aile Ansiklopedisi*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları. s. 656-658.
- Aydemir, Elvan (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*. Ankara: USAK Yayınları.

- Ayman, Zelal ve Nevin Şenol (2012). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi*. ECORYS. https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/2%20KYAIS.pdf (erişim: 15.02.2024)
- Bağlı, Mazhar ve Ertan Özensel (2011). *Türkiye’de Töre ve Namus Cinayetleri*. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Baudrillard, Jean (2015). *Tüketim Toplumu*. H. Deliceçaylı ve F. Keskin (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Birleşmiş Milletler (1993). *Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu. Kadınlara yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi*. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/352/ekutuphane3.5.1.4.4.pdf> (erişim: 28.09.2023)
- Cherecheş, Alexandra (2019). “Little Bride, You will Drink Your Own Blood: Verbal and Physical Violence Against Women in Romanian Oral Literature.” *Philobiblon: Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities*, 24/1, s. 25-60.
- Çaylan Çağlayan, Merve (2019). *Erkek Üniversite Öğrencilerinde Kadın ve Namus Algısı*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Çelik, Ümmügülsüm ve İlhan Kurt (2012). *Fethiye Türküleri*. Ankara: Pelin Ofset.
- Deveci, Ümral (2007). *Deniz Üstü Köpürür. Muğla Türküleri ve Hikâyeleri (Tasnif ve İnceleme)*. Muğla: Muğla İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Deveci, Ümral (2018). *Altın Tasta Gül Kuruttum (Türkü Metni Çözümlemeleri)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Dökmen, Zehra Yaşın (2009). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Dürzü. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024).
- Erdir, Filiz (2016). *Muğla Türkülerinde Kadın ve Erkek Temsillerinin ve Rollerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Erdir, Filiz ve Zerrin Eren (2022). “Muğla Türkülerinde Kadınsılık ve Erkeksilik Özellikleri.” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2/2, s. 199-228.
- Eren, Mehmet Ali (2003). *Öyküleri ile Muğla Türküleri*. İzmir: Aymar Yayıncılık.
- Genç, Hanife Nalan (2006). “Kadın, Şiddet ve Bazı Türkülerdeki Yansımaları”. *Kadın/Woman 2000*, 7/2, s. 99-128.
- Gill, Aisha (2013). “Feminist Reflections on Researching So-called ‘Honour’ Killings.” *Feminist Legal Studies*, 21, s. 241-261.
- Gök, Maide (2016). “Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri”. *Electronic Turkish Studies*, 11/2, s. 451-472.
- Gröndahl, Satu (1999). “Violence Portrayed in Folk Poetry”. *Women’s Studies Quarterly*, 27(1/2), s. 218-230.

- Güvendi, Nurgül Ergül ve Mehmet Erciş (2023). "Mass Communication in the Context of Feminist Critical Theory: Analysis of Violence Against Women". *Contemporary Issues of Communication*, 2/1, s. 2-9.
- Hain. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Heise, Lori L. (1998). "Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework." *Violence Against Women*, 4/3, s. 262–290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002>
- Hutson, C. Kirk (1996). "Whackety Whack, Don't Talk Back: The Glorification of Violence against Females and the Subjugation of Women in Nineteenth-Century Southern Folk Music." *Journal of Women's History* 8/3, s. 114-142. <https://doi.org/10.1353/jowh.2010.0516>
- Jenkins, Richard (1992). *Pierre Bourdieu*. London: Routledge.
- Kadın Dayanışma Vakfı (2018). *Kadına Yönelik Şiddet Nedir?* Ankara: Şen Matbaa.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2023). *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2022 Yıllık Veri Raporu*. <https://www.kadincinayetleriniDurduracagiz.net/kategori/veriler> (erişim: 12.08.2023)
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2013). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kahpe. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Kama. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Karal, Dilek ve Elvan Aydemir (2012). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: USAK Yayınları.
- Kapuz. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Kavuncu, Ayşenur (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk Toplumuna Uyarlama Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Kaya, Fide vd. (2007). "Eğitim Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsel Yaşamlarına İlişkin Yaklaşımlarının Belirlenmesi". *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6/6, s. 441-448.
- Kümbetoğlu, Belkıs (2010). "Değersizleştirme: Kadınları Maruz Kaldıkları Şiddette Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Beklentilerinin Önemi." Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar (Ed.). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*. s. 39-65. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Millett, Kate (2011). *Cinsel politika*. Seçkin Selvi (Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Namus. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Nas, Alparslan (2015). "Kadına Yönelik Simgesel Şiddet Aracı Olarak Temizlik Ürünleri Reklamlarının Eleştirel Analizi". *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 24, s. 11-30.
- Neuman, W. Lawrence (2019). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ö. Akkaya (Çev.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Newman, Daniel (2020). Murder ballads and death in song. *Australian Feminist Law Journal*, 46/1, s.17-38. <http://dx.doi.org/10.1080/13200968.2019.1810894>
- OECD High Level Conference on Ending Violence Against Women. (2022). *Taking Public Action to End Violence at Home*. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/gender/VAW2020-Issues-Notes.pdf> (erişim: 15.04.2024)
- Oğuz, Tarcan. (2004). *Yatağanda Söylenen Türküler ve Öyküler*. Muğla: Anıl Ofset & Tipo Matbaacılık.

- Ozyegin, Gül (2009). "Virginal Facades: Sexual Freedom and Guilt among Young Turkish Women". *European Journal of Women's Studies*. 16/2, s. 103-123.
- Ögel, Kültekin vd. (2005). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Ökten, Şevket (2018). "Kan Davasının Toplumsal-Kültürel Bağlamı". *Journal of International Social Research*. 11/55.
- Öztürk, Aslıhan Burcu (2014). "Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Evlilik Yaşantıları ve Şiddet". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25/2, s. 61-74.
- Pitt-Rivers, J. (1966). Honour and social status. In J. G. Peristiany (Ed.) *Honour and shame: the values of Mediterranean society*. s. 18-77). University of Chicago Press.
- Polat, Oğuz (2016). "Şiddet". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22/1, s. 15-34.
- Sabbe, Alexia vd. (2015). "Women's Perspectives on Marriage and Rights in Morocco: Risk Factors for Forced and Early Marriage in the Marrakech Region". *Culture, Health & Sexuality*, 17/2, s. 135-149.
- Sarıhan, E. (1999). "Namus Cinayetlerinde Avukatların Sorumluluğu". *Töre Cinayetleri*. s. 59-69. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Sayılan, Gülden (2017). "Öldüren Erkek (lik) ler: Eşine Şiddet Uygulamış Cezaevindeki Erkekler Kitap İncelemesi". *Masculinities: A Journal of Identity and Culture*, 8, s. 67-72.
- Sol, Selma (2017). "Rumeli Türkülerinde Kadına Şiddetin İzleri". *Route Educational and Social Science Journal*, 4/7, s. 258-270.
- Sülün, Hazal ve Elif Topçu (2020). *Kadına Şiddet Araştırması 2020*. <https://www.twentify.com/tr/blog/kadina-siddet-arastirmasi-2020> (erişim: 02.03.2024).
- Tezcan, Mahmut (1974). "Türklerle İlgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme". *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 44.
- Tezcan, Mahmut (1999). "Ülkemizde aile içi töre ya da namus cinayetleri". *Töre Cinayetleri* s. 21-29. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tıska. *Türk Dil Kurumu Derleme Sözlüğü* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 15.02.2024)
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. *Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Amaçlar*. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> (erişim:19.03.2024)
- Ulusoy Yılmaz, Duygu vd. (2021). "Halk Türkülerinin İçinde Varlığını Sürdüren Şiddet Çağrışımı İfadeler". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9/6, s. 1651-1666.
- Uslanmak. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim:19.02.2024)
- Vandello, Joseph A. ve Cohen, Doy (2003). "Male Honor and Female Fidelity: Implicit Cultural Scripts that Perpetuate Domestic Violence". *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, s. 997-1010.
- Vefikuluçay Yılmaz, Duygu vd. (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6/1. s. 775-792.
- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence and Health*. http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582. (erişim: 02.04.2024)

- Verem etmek. *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim:19.02.2024)
- Yaşmak. *Türk Dil Kurumu Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim:19.02.2024)
- Yetim, Dilek ve Erkan Melih Şahin (2008). "Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım". *Aile Hekimliği Dergisi*, 2/2, s. 48-53.
- Yıldız Tahincioğlu, Ayşe Nevin (2011). *Namusun Halleri*. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Yıldız, M. Cengiz. (2008). "Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16/1, s. 209-231.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları